

Юрій БАУЛІН,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
професор кафедри кримінального права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
Голова Конституційного Суду України
(2014–2017)

ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ ТАЦІЙ У МОЄМУ ЖИТТІ

*Віддай людині крихітку себе.
За це душа наповнюється світлом.*
Ліна КОСТЕНКО

Доля звела мене з Василем Яковичем Тацієм у 1975 р., коли я закінчив Харківський юридичний інститут і був направлений на кафедру кримінального права асистентом. Так сталося, що при розподілі випускників на кафедри вишу Василь Якович, який на той час обіймав посади проректора з наукової роботи і професора кафедри кримінального права, підтримав мене.

Незважаючи на перерву у роботі на посаді асистента, викликану проходженням строкової служби в армії, я у 1976 р. повернувся до *alma mater*, а в 1978 р. був зарахований до аспірантури на кафедру кримінального права. Наприкінці першого року навчання разом з іншими колегами я складав кандидатський іспит із кримінального права екзаменаційній комісії, до складу якої входили професори М. І. Бажанов, І. М. Даньшин, В. В. Сташис, а також В. Я. Тацій, який зацікавлено слухав мої відповіді, ставив уточнювальні запитання, підтримував мене і урешті-решт комісія високо оцінила мої знання з кримінального права.

Закінчивши аспірантуру, я пройшов шлях від асистента до професора кафедри кримінального права. І на всіх етапах моєї професійної кар'єри я відчував постійну підтримку з боку Василя Яковича, незалежно від того,

ким він був – проректором з наукової роботи, завідувачем кафедри кримінального права чи ректором Університету. Зупинюся на деяких яскравих моментах нашого спілкування, які назавжди залишаться у моїй пам'яті.

Так, розпорядженням Першого віцепрем'єр-міністра України 10 жовтня 1992 р. мене було призначено членом робочої групи Кабінету Міністрів України з підготовки проєкту Кримінального кодексу України. Очолював робочу групу В. В. Дацюк – на той час Генеральний прокурор України, а його заступником був В. Я. Тацій. Василь Якович (на той час ректор Університету) вміло організував роботу членів робочої групи, до якої, крім мене, увійшли професори Університету В. В. Сташис, М. І. Бажанов, В. І. Борисов і М. І. Панов.

Пригадую, що засідання групи проходили в кабінеті першого проректора професора В. В. Сташиса майже щодня з 10 години і до обіду. Звісно, В. Я. Тацій, на якого на той час було покладено виконання адміністративних обов'язків, за найменшої можливості брав активну участь у нашій роботі, долучаючись до обговорення концептуальних і дискусійних питань. Вражав його державницький підхід до вирішення принципових проблем кримінально-правового регулювання, відстоювання положень про захист прав і свобод людини у проєкті КК України. Після ухвалення Верховною Радою України проєкту Кодексу в першому читанні В. Я. Тацій і я брали участь у засіданнях комітету Верховної Ради України з питань боротьби із злочинністю та правоохоронної діяльності, готуючи документ до другого читання. Мені запам'яталося, як вдало Василь Якович наводив аргументи, майстерно переконуючи народних депутатів України у правильності тих чи інших положень проєкту КК України. Особисто для мене це послугувало прикладом, доброю школою, уроки якої я використовував у подальшій своїй діяльності.

Ще пригадується осінь 1996 р., коли я випадково зустрівся з Василем Яковичем на переході до червоного корпусу Університету. Перше, про що він спитав, так це те, чи направив я документи для участі в конкурсі на обрання членом-кореспондентом Академії правових наук України, зауваживши, що завтра останній день. Я відповів, що документи не подавав, оскільки вважаю, що є більш достойні кандидати. Василь Якович, якому було притаманне вміння віднаходити неспростовні аргументи, переконав мене в тому, що треба взяти участь у конкурсі. Наступного дня я передав документи до Президії Академії правових наук, а 26 листопада 1996 р. загальними зборами був обраний членом-кореспондентом Академії, президентом якої на той час був В. Я. Тацій.

У травні 2005 р. я був запрошений до кабінету першого проректора В. В. Сташиса, в якому мене очікували В. Я. Тацій і хазяїн кабінету. Василь

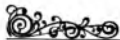

Якович як президент Національної академії правових наук України і Володимир Володимирович як академік-секретар відділення кримінально-правових наук НАПрН України запропонували мені обійняти вакантну посаду директора Інституту вивчення проблем злочинності НАПрН України. Для мене це було неочікувано й несподівано. Я трохи розгубився і нічого не зміг придумати кращого, як навести єдиний аргумент: якщо я погоджуся, то згідно із встановленими на той час правилами буду позбавлений права в подальшому претендувати на звання «Заслужений професор університету». Василь Якович на це відповів: «Час розставить усе на свої місця». І дійсно, 27 січня 2023 р. вченою радою Університету мені було присвоєно почесне звання «Заслужений професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

Перебуваючи на посаді директора Інституту вивчення проблем злочинності (нині – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України), я мав можливість неодноразово зустрічатися з Василем Яковичем у різних справах. Мене завжди вражав його підхід до вирішення тих чи інших проблем. Так, для нього на першому місці були співробітники інституту і те, як може вплинути те чи інше рішення на їх долю (це його пріоритет). По-друге, будь-яку проблему він прагнув вирішувати, спираючись передусім на інтереси НАПрН України, які нерозривно пов'язані з політикою держави у правовій сфері. Нарешті, і це по-третє, проблема вирішувалася без крайнощів, тобто з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін, а головне, з прогнозом перспективного розвитку подій після ухвалення того чи іншого рішення.

Не можу не згадати 17 лютого 2008 р., коли Указом Президента В. А. Ющенка я був призначений на посаду судді Конституційного Суду України. Для мене важливо було те, що рекомендації підписав і В. Я. Тацій. У 2014–2017 рр., уже будучи Головою Конституційного Суду України, я неодноразово зустрічався з Василем Яковичем у Києві й Харкові. Ми обговорювали державні, наукові, освітні питання, а також проблеми, що стосувалися діяльності КСУ. На одній із таких зустрічей в Університеті нами був підписаний Меморандум про співробітництво між Конституційним Судом України і Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, в якому передбачалася поглиблена співпраця між нашими установами, що і було підтверджено наступними роками такого співробітництва. І в цьому безперечна заслуга В. Я. Тація який із великою повагою ставився до діяльності такого державного органу, як Конституційний Суд України.

Підписання Угоди про співпрацю між Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого і Конституційним Судом України.

Харків, 7 червня 2016 р.

Наступним кроком нашої співпраці (за пропозицією В. Я. Тація) було проведення в Університеті у травні 2017 р. засідання Асоціації конституційного правосуддя країн регіонів Балтійського та Чорноморського морів, яка об'єднувала конституційні суди Грузії, Литви, Молдови та України. Її гості були вражені чудовим приміщенням навчально-бібліотечного корпусу, а також залом засідань, що розташована на 10-му поверсі. Тодішній голова Конституційного Суду Литви Дайнюс Жалимас так здружився з керівництвом Університету, що і зараз, під час війни РФ проти України, постійно відвідує наш заклад і, ставши волонтером, надає технічну й гуманітарну допомогу підрозділам ЗСУ, які боронять від ворогів рідну Харківщину.

Незважаючи на посаду, яку обіймав, за сумісництвом я працював професором кафедри кримінального права, підтримуючи постійні зв'язки з Університетом. Одного разу у липні 2015 р., повертаючись до м. Києва із службового відрядження, сталася аварія, у результаті якої водій автомобіля у тяжкому стані опинився у лікарні міста Полтава. Після операції, щойно прийшовши до тями, першим, кого я побачив у палаті, був Василь Якович. Він підтримав мене, підбадьорив, за що я йому щиро вдячний.

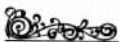
Потім, коли мене перевезли до лікарні у Київ, Василь Якович і там відвідував мене і налаштовував на подальшу нашу співпрацю.

Перед закінченням моєї каденції у КСУ в 2017 р. В. Я. Тацій як Президент НАПрН України запропонував мені очолити Київський регіональний центр НАПрН України, але на цей раз як вправний учень я зміг знайти переконливі аргументи на користь того, щоб переїхати до Харкова і працювати професором кафедри кримінального права Університету. Василь Якович погодився зі мною і з 1 вересня 2017 р. і дотепер я – професор рідної для мене кафедри кримінального права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Зупинюся ще на одному моменті. Так склалося, що мені вдруге випала честь стати розробником проєкту нового Кримінального кодексу України, але тепер як голові робочої групи з питань розвитку кримінального права Комісії з питань правової реформи, утвореної Президентом України 7 серпня 2019 р. І цього разу роботу групи активно підтримував В. Я. Тацій, створивши для неї необхідні умови, брав участь в обговоренні основних напрямів реформування кримінального законодавства України. На традиційній осінній Міжнародній конференції у жовтні 2019 р., яка проходила в актовій залі санаторію Університету «Березовий гай», що під Харковом, робочою групою була презентована Концепція проєкту нового КК України. Василь Якович був активним учасником обговорення цієї концепції, висловлюючи власні пропозиції і застереження, які робоча група, до речі, у подальшому врахувала.

На цій же конференції в перерві між засіданнями були проведенні загальні збори делегатів – членів ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Василь Якович склав з себе повноваження голови Асоціації і запропонував на цю посаду мою кандидатуру. Загальні збори його підтримали. Крім того, він зробив пропозицію обрати мене також головою Українською національної групи у Міжнародній асоціації карного права (м. Париж), вона також була підтримана.

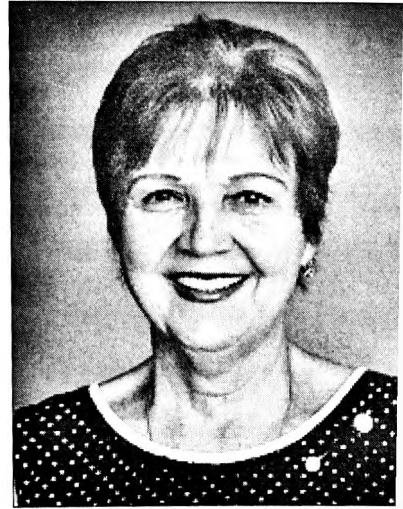
Я вдячний долі, що в моєму житті була така видатна постать, Людина з великої літери – Василь Якович Тацій. Він залишив глибокий слід у моєму житті, відіграв значну роль у становленні мене як науковця і педагога, керівника наукової установи, державного органу й громадських об'єднань. І тому вважаю символічною подією травневе рішення 2024 р. Президії НАПрН України відзначити мене найвищою нагородою «Золота медаль Національної академії правових наук України імені Василя Яковича Тація». Це рішення є ще одним свідомством нерозривного зв'язку моєї долі з життям і діяльністю незабутньої для нас людини – Василя Яковича Тація.

Людмила БЕЛОВА,
 доктор соціологічних наук, професор,
 директор Інституту державного
 управління Харківського національного
 університету імені В. Н. Каразіна,
 президент громадської спілки
 «Харківський університетський консорціум»,
 заступник голови Харківської обласної
 державної адміністрації (2005–2010)

СПОГАДИ ПРО ВАСИЛЯ ЯКОВИЧА ТАЦІЯ

Василь Якович Тацій... Я знала Василя Яковича багато років, скувалася, працювали разом, навчалася в нього. Добре пам'ятаю грандіозні, масштабні проекти, які він успішно реалізовує і теплі чаювання з бубликами, а інколи й келихом вина. Упевнена, що збірка містить спогади багатьох його колег, учнів, близьких людей, які є свідками славетного життєвого шляху видатного вченого, організатора юридичної освіти, громадського діяча. Я ж хочу розповісти про епізоди, які свідчать про унікальні людські якості Василя Яковича. Самі в цих подіях виявляються такі риси особистості, які притаманні не кожній людині.

Перший епізод пов'язаний з ідеєю Василя Яковича у 1997 р. реформувати дитячий спортивний заклад, який підлягав закриттю через оптимізацію цієї системи роботи з обдарованими дітьми шкільного та спортивного рівня. Їх на Харківщині було чимало, а цей заклад виявився би зайвим. Василь Якович фактично врятував його. І за підтримки обласної влади та Міністерства освіти і науки України вперше відкриті нові напрями роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування.

Здається нібито дивним, що ректор провідного українського вищого навчального закладу академічного напрямку в юриспруденції має відношення до дітей-сирот. Я думаю, саме тому Василь Якович був небайдужим до цієї теми, бо його непросте дитинство залишило слід у душі та боліло йому все життя.